

Olsok

Taler

Gulbrand Lunde

Dato

29 juli 1941

Sted

Sarpsborg

Omstendigheter

Olsokstevne

- 1 I et folks skjebnetider er det viktig å se tilbake i historien, forsøke å forstå det som er skjedd før i folkenes liv og knytte kontakten med det gamle. Det er også av stor viktighet å minnes de historiske merkedager vi har. I dag minnes vi Olav den Helliges fall på Stiklestad den 29. juli 1030. For 911 år siden falt han i
- 5 kampen for Norges ening. Ingen norsk konge har slik som Olav Haraldson levd videre i folket. Han er mer enn noen annen norsk konge blitt folkekongen, folkehøvdingen.

- Det var ikke bare i Norge at han vant stort ry, både mens han levde og etter sin
- 10 død. Utover hele Europa var han kjent. Han ga sitt liv for den sak han kjempet for og hans sak vant seier. Hans innsats gjorde Norge kjent, kanskje mer enn noen annen konges. Olavskirker finner vi på utallige steder rundt i alle de gamle norrøne land og også ellers i Europa. Utallige er de sagn og fortellinger vi har hørt om ham mens han levde og om jærtegn ved hans lik. Og utallige er
- 15 billedstøttene og maleriene av ham som er skapt ned gjennom tidene.

- Første gang vi hører om Olsok er i Sturlungasaga, hvor det står at det i 1119 ble holdt et stort gilde i Reykjaholt og hvor det blir fortalt at et slikt stort Olavsgilde blir holdt hver sommer. Olsok feires også i de andre gamle norrøne land. På
- 20 Orknøyene er det hvert år St. Olavsmarked i Kirkevågen, det engelske Kirkwall, som ennå av befolkningen kalles Kirkwå. På Færøyene er det stort folkestevne Olsokdagen. Endog den høytidelige åpning av lagtinget foregår Olsokdag i Thorshavn kirke. Også i Sverige, Danmark, Finland og Estland er Olsok kjent.

25

I denne byen er det gammel god tradisjon å feire minnet om Olav Haraldson. Han grunnla Sarpsborg i året 1016, og her sto bryllupet hans med den svenske

prinsesse Astrid. Vi kan prøve å se det hele for oss i dag, hvorledes han kom hit
30 og straks så for en høvelig plass her var for en borg, med fossen strid på den ene
siden, så byen kunne være lett å forsvare. Her anla han byen og bygde kongsgård
og kirke. Det er vakkert og riktig at Sarpsborg by har tatt opp arbeidet med å
samle og bevare alt vi har av minner om kong Olav Haraldson og den kult som
oppstod om ham.

35 Han er beskrevet på mange forskjellige måter ned gjennom historien.
Billedstøttene har forandret seg med tiden etter de skiftende oppfatninger. De
eldste billedstøtter og malerier viser oss en helt annen Olav enn senere verker, og
slik var det også med selve beskrivelsene av ham og innsatsen hans. Hvordan var
40 han da i virkeligheten? I de første skildringer av ham trer ikke nettopp
helligheten så meget fram. Han er skildret som en av våre største vikingekonger.
Vi hører i Snorre om en rekke store seire han hadde. Flere kjente skaldar har
sunget om ham og hans bedrifter. Han slo først mot Danmark - det er lenge
siden vi sluttet med det her i landet - vi fant oss jo senere i å bli undertrykt på alle
45 vis av det folket. Om denne kampen mot Danmark sier skalden Ottar Svarte:

Ung vendte du havets

blakke hest mot Danmark,

50 konge, djerv i kampen!

Kraftig dåd er ditt virke.

55 Dette forandret seg altså senere. Vi fant oss i å miste stadig mer av vår
selvstendighet i forholdet overfor Danmark. Ja, vi mistet til og med vårt gamle
norske språk, det språket som våre forfedres store bedrifter er skrevet på. Og om
krigstogene hans i Østersalt, nå Østersjøen, sier Ottar Svarte:

60 Med blinkende årer rodde

du skib i Østersaltet.

Landets vern, du løftet

65 fra land skjold på skibet.

Her hører vi om at han la veien mot Gardarike, akkurat slik som vi opplever det
70 i dag igjen. I dag marsjerer germanerne igjen inn i det gamle Gardarike. Det er en gammel erfaring at slaverne aldri har kunnet styre seg selv. Vi burde forstå at vi i kraft av våre tradisjoner skulle være med i dag, og nå som den gang marsjere inn og rydde opp der borte, og være med på å grunne riker der.

75 Om hans tog mot Sverige sier Ottar Svarte:

Folk blev skremte og fælne

der du fór frem, herre.

80

Stek fikk raven siden,

du ryddet nes i Svitjod.

85 Svitjod er det gamle navnet på Sverige.

Men Olav fór også i vesterviking. Om hans tog mot England synger skalden:

Stridsdjerv brøt du Londons

90

bro i Odins uvær;

gullet, drakelandet,

95 vant du dengang, fyrste.

Han rev ned Londons bro, han. Det var noe annet det, enn slik som disse folkene oppfører seg som reiser over til England og slutter forbund med dem som i dag kjemper mot vårt fedreland, de slutter forbund med jødene i London.

100 Det er forskjell på nordmenn av i dag og nordmenn på Olav den Helliges tid!

Der er et sted i England som nå heter Canterbury. Også her kjempet Olav den Hellige, og vant seier:

105 Yngve, du vant den store

strid mot kongers ættmenn.

110 Gode konge, en morgen

tok du Kantaraborgen.

Menn av engelske ætter

115

maktet ikke motstand

mot dig, store høvding,

120 du skånte ingen for skatter.

Den gang tok vi skatt der borte. Nå er det englenderne som beskatter oss. De har satt kapital inn i norske foretagender, og vi har måttet betale renter til bankene i London. Norges bønder skylder Englands jøder penger, renter på lån i norske gårder. Det er på den måten de har beskattet det norske folket.

125

Olav Haraldson tenkte seg òg til Norvasund, det nuværende Gibraltar, men fikk en drøm om natten, som sa ham at han skulle vende tilbake til Norge og samle dette riket og bli konge der til evig tid. Han vendte så tilbake til sitt land og ble

130 vår store konge, vår evige konge. Han kjempet mot alle jarlene, slik som Harald Hårfagre i sin tid mot småkongene og mot alle dem som satt på hvert sitt nes og bare tenkte på sine egne interesser og skapte splid og uenighet i landet.

130

Også den gang var det nordmenn som kjempet for utenlandske interesser mot den norske kong Olav. Biskop Sigurd oppfordret norske bønder til å støtte kong Knut, kongen av England og Danmark. I dag ser vi lignende ting.

135

Danskeprinsen på Norges trone og mange unasjonale med ham prøver på samme måten som på Olav Haraldsons tid å få nordmennene til å kjempe for England og den engelskvennlige danskeprins mot den norske høvdingen

140

Vidkun Quisling.

Det har alltid vært slik at vil man en større enhet, et større fellesskap, så må man ofre noe av seg selv og sine egne interesser. Det er slik nå som den gang. De små kongene rundt omkring, nessekongene, måtte tvinges til å oppgi noe for at

samlingen av Norge kunne fullbyrdes. Olav Haraldson nølte ikke med å slå disse folkene ned, jarlene, storbøndene og de forskjellige kongsemner som kjempet for sine særinteresser.

- 150 En slik tid opplevde vi i tiden etter 1905, bare under andre former. Da var det partipolitikerne som hadde overtatt nessekongenes roller. Klassene og partiene var ikke interessert i å ofre noe for hele landet. Alle kavet og strevde bare for sitt partis, sin klasses eller sine private interesser. Men de ble nødt til å oppgi sin egen makt og innflytelse, for hele landets og folkets skyld, slik som det alltid er
- 155 ved overgangen til et større fellesskap, at de enkelte må oppgi noe av sine egne særrettigheter og -interesser.

- Olav Haraldson var i mange retninger en merkelig mann, og vi kan trekke mange paralleller mellom hans virke og NS' mål og ideer. Det står således om
- 160 ham i en av våre sagaer:

«Kong Olav var en mektig mann innenlands og ga strenge straffer. Han var klok og gjev. Da stormennene så at kongen lot mektige og ringe ha samme dom likte de det ille.» (Fagrskinna.)

- 165 Det skal vi merke oss. Han ga samme dom for alle, står det. Hva er dette annet enn nasjonalsosialisme? For ham var alle like for loven, enten de var mektige eller ringe, de var like gode og skulle ha samme dom.

- 170 Han forsto det store ved samfunnsfellesskapet: at alle ledd er like viktige og nødvendige.

- Vi må uvilkårlig tenke på hvem det er i vår tid som skriker verst når vi gjennomfører en rettferdig ordning og tar bestemmelser som ikke tar hensyn til
- 175 om det går utover de rike og mektige. Er det ikke rikfolket som skriker opp? De som har sine interesser i det gamle? Var det ikke stormennene på Olav Haraldsons tid som var mest mot kongen? Kampen er akkurat den samme i dag som den gang.

- 180 Vi vil at folk skal ha samme rett enten pappa har meget eller lite i pengepungen. Vi kan ikke ta hensyn til folks stilling i det gamle samfunn. Skal folket samles til ett, så må alle særinteresser som går mot landets vel slås ned. Det norske folket er utpreget individualistisk og det har derfor alltid vært vanskelig å få

185 nordmennene til å gå sammen om en felles sak, men det er nødvendig å ofre noe
av sin egen frihet og selvbestemmelsesrett for å oppnå et større og for alle
betydningsfullere fellesskap. Professor Herman Harris Aall har sagt at felles
interesser i det materielle, i yrket alltid splitter menneskene, mens et felles
åndelig mål, en felles idé, binder dem sammen. Derfor må et samfunn bygges
190 opp på åndelige ideer og mål. Et samfunn som er bygd opp på et materialistisk
grunnlag blir splidaktig med seg selv, og vil før eller siden gå sin oppløsning i
møte. Vi kan jo selv best se hvordan det gikk i vårt eget land. Folket ble mer og
mer materialistisk innstilt. Tanken på et felles fedreland, kjærlighet til familie,
hjem og religion ble forhånt og trukket ned. Vi levde bare for penger, mat,
195 drikke og fornøyer, og samfunnet gikk for full fart mot oppløsningen.

Vi som står tilsluttet Nasjonal Samling forstår kanskje best den dype sannhet i
dette, fordi vi selv merker hvorledes den felles idé i alle disse kampårene har
bundet oss sammen og stålsatt oss.

200

Derfor er det også at marxismen aldri kan bli noe botemiddel mot det
kapitalistiske systemet. Marxismen bygger jo på den materialistiske
historieoppfatning og ser målet for menneskene i det materielle, mens de
materielle goder jo bare skulle være midlet, forutsetningen for et høyere åndelig
205 liv. Nasjonal Samling bygger på folkefellesskapet, det nasjonale, de åndelige
verdier i vårt folk, som binder oss sammen.

210

Olav Haraldson var i sin tid symbolet på rikstanken. Han vil til alle tider bli
stående for oss som vår store konge, som samlet landet og gjorde det stort og
rikt. Men vi har særlig i de senere årtier sett hvordan «vitenskapsmenn» har
prøvd å lage ham om både til det ene og det annet, etter som det passet tidens
krav. Noen ville endog ha det til at han var humanist og pasifist. Det var han nå
minst av alt. Olav Haraldson ville så visst ikke godtatt den utviklingen vi har
vært vitne til her i landet, hvor alle slags udugelige individer, arbeidssky og
215 mindreverdige personer i humanismens navn skulle hjelpes og støttes på alle
mulige måter, mens mange av de dyktige og ærekjære som ville prøve å klare seg
selv gikk til grunne i kampen for tilværelsen. Udugelige personer ble løftet til
skyene, og ble belønt med stillinger, når de bare var av det rette demokratiske
«humane» syn. Samfunnets mindre verdige og arvelig belastede fikk anledning
220 til å formere seg mens det verdifullere arvestoff gikk til grunne. Olav Haraldson
var så visst ingen humanist. Han er blitt symbolet på det typisk norrøne
menneske, som setter saken høyere endog enn livet. Han kjempet for sin sak og

225 satte livet inn for den. Han er den rake motsetning av den ånd som Henrik Ibsen fordømmer, «som har glemt at viljens plikter ender ei hvor evnen svikter». Olav Haraldson er blitt symbolet på Harald Hårfagres rikstanke, som han førte videre under det gamle norrøne solkors. Solkorset kalles da også ofte Olavskorset.

230 Denne Olav Haraldsons norrøne ånd er ikke død i Norge. Den lever i folket den dag i dag, den gir seg ofte tydelig utslag på mange måter. Når folket setter livet inn i den tunge og strie kamp for tilværelsen på land og sjø og ofrer seg for familie og hjem, eller går helt inn for en stor sak til beste for sitt land, slik som vi er vitne til det i vårt land i dag. Den norske ungdom som melder seg til kamp
235 mot bolsjevismen i det gamle Gardarike, for sammen med våre germanske trender i sør å slå ned den asiatiske bolsjevisme, som har ligget som en dødelig trusel mot vår nordiske kultur, denne ungdom går i Olav Haraldsons fotspor. Vi er disse menn stor takkskyldig. De er med på å reise Norges våpenære, reise en norsk hær på ny og sikre Norge en stor plass i det nye Europa.

240 I dag da det nye og det gamle livssynet kjemper sin avgjørende sluttkamp, i dag må det norske folket bestemme seg og finne sin plass på den rette siden, den plass som kan sikre vår framtid som folk.

245 Hvorfor skal vi trekkes med når det store britiske riket går under? Folk har visst glemt at det har hendt før i historien at verdensriker er gått under, og nye er oppstått. Det er akkurat det som skjer i dag. Hvorfor skal vi dele Englands skjebne, vi som aldri har fått noe godt fra England? Det er en liten klikk av nordmenn som har alliert seg med de styrende i England.

250 De tror at Norge er så avhengig av England. De tror at England opprettholder «havenes frihet». Det virkelige forhold er jo at England i mange år selv har hersket uinnskrenket på havet. «Havenes frihet» betydde for England frihet for det selv, men ikke for andre nasjoner, dersom de ikke viste seg som villige
255 redskaper for den britiske politikk. Først Englands nederlag vil bety virkelig frihet på havet, også for den norske handelsflåte.

Midt under krigen bygges der nå opp et helt nytt Europa. I den ene stat etter den annen innføres et helt nytt samfunnssystem, som bygger på tidens nye
260 sosiale tanker og på folkets nasjonale egenart. Utgangen av krigen er også sikker. Tyskland vil seire, selv om der er mange som ennå prøver å trøste seg med at

Sovjet-Unionen og Tyskland ødelegger hverandre gjensidig, med det resultat at England til slutt skal stå tilbake som seierherre. Enhver må jo forstå at et tysk
265 nederlag ikke ville bety noe annet enn Nordens og hele Europas bolsjevisering, med alle de redsler som følger i de rødes spør. Skulle England vinne, måtte det jo komme seg i land på Europas fastland og prøve å besette det. Og engelskmennene har jo vært i land både her og der, og er også, som vi har sett, kommet seg ut igjen temmelig fort.

270

De fleste av dem som i dag ikke har sluttet seg til Nasjonal Samling er i virkeligheten enige med oss. De tør bare ikke vise det, og det er jo på sett og vis en form for feighet. På den annen side vet vi at de terroriseres økonomisk og moralsk av noen få klikker, som har sine interesser i det gamle. Men disse
275 klikkene kan vi nå ikke lenger tåle. De folkene må finne seg i at de etter tur blir satt utenfor og fjernet fra sine stillinger og at de mister sin innflytelse. Det høres kanskje brutalt ut, men det er meget mer brutalt slik som de selv går fram og terroriserer folket, og det ville framfor alt være meget mer brutalt av oss om vi lot disse klikker få ture fram til skade for hele det norske folks framtid. Man kan
280 i en slik tid ikke ta hensyn til enkeltmenneskers personlige meninger, hvis man da kan kalle det «personlig mening» å følge parolen fra London.

Det norske folk har i kraft av sin rase og sine egenskaper moralsk rett til å være med på å bygge opp det nye Europa. Norge var på Olav Haraldsons tid et stort
285 og mektig rike. Olav Digre hersket over hele Norge øst fra elven (Gøta elv) og nord til Gandvik (Kvitsjøen). Norge var således et av Europas største og betydeligste riker på den tiden. Våre konger nedstammet fra Odin som var den største av alle germanske høvdinger og stamfar for Ynglingeætten. Han var germanernes store fører som kom fra Åsgård (i Kaukasus) gjennom Gardariket
290 og hit opp til Norge. Fra ham stammer de gamle norske høvdinger. Den gang var germanerne samlet og Odin var deres største høvding. Den ypperste av de germanske stammer var den som dro opp til Norge, den gikk lengst mot nord og underla seg Nordlandene. Her ble Odin-tradisjonen holdt lengst ved like og Odin dyrket som gud. Her oppe levde den også lengst den gamle norrøne
295 kultur, i byggeskikk, klær og seder.

Skulle da ikke vi med disse stolte tradisjoner være med når nå germanerne reiser seg og igjen marsjerer inn i Gardariket for å skape orden. Det var etterkommere etter de gamle nordmenn som var de ledende i Russland. Det var den russiske
300 adel, adelen med det blå blod. De ble utryddet under revolusjonen og med dem

alt det som var av nordisk kultur og størsteparten av de intellektuelle.

305 Vi har før i historien kjempet mot slaverne i Øst, Vardøhus festning kan nok tale med om det. Og vi kjenner historien om det store slag som Magnus Olavson i 1066 vant på Lyrskog Hede mot venderne, som hadde trengt seg fram som en kile mellom de germanske folkene i sør og nord. I den store kampen som nå pågår må alle nordiske folk stå sammen. De germanske folkene må i det hele tatt aldri mer stå mot hverandre. Målet må være et «Stornordisk Samband», som 310 vår Fører Vidkun Quisling har kjempet for og trukket opp linjene for. I dette stornordiske samband må også vårt folk vite å hevde sin plass. Men vi får ikke denne innflytelse uten selv å yte en innsats. Vi må i handling tilkjempe oss vår rett til en stor plass i Europa. Vi må gjenreise våre fedres høye idealer og egenskaper: seiersbevissthet, trofasthet, ærlighet, kampglede. Bort med 315 husmannsstemplet og ynkeligheten og alt snakket om at Norge er et lite, fattig land. La Olsokdagen bli en stor festdag i Norge, et symbol på samlingstanken.

I 1897 på Olsokdagen holdt Bjørnstjerne Bjørnson en stor tale på Kalvskinnet hvor han bl.a. sa:

320 «Her er vår! Vi er efterhånden blitt noe mere enn enkeltmennesker, optatt av mere enn vår egen sjelstilstand. Vi er blitt et samfund av medansvarlige, et fellesskap til fedrelandets ære og velferd. Her står vi nu i en alvorlig kamp! Endelig engang vil vi atter, hvad Olav vilde: gjøre dette landet helt til vårt. 325 Endelig engang som han fri det helt fra fremmedherredømmet. Det skulde vel ikke være under kirkens verdighet å komme med på det? Å møtes med Hellig Olav i det?»

330 Disse Bjørnsons ord er like aktuelle i dag. Kirken må også i dag være med oss i vår kamp og ikke stille seg mot oss. Og Bjørnson sa videre:

«Vi tror at større velgjerning kan kirken ikke gjøre sig selv enn atter å formæle sig med Norges selvstendighetsarbeide. At ingen større vedgjerning kan den nu gjøre oss enn å rydde ut hvad som gir tvesinn i fedrelandsfølelsen. Den er 335 bestemmende for det meste.»

Det er tungtveiende ord som Bjørnson retter mot kirken. De kunne med enda større rett vært sagt i dag. Kirken må i dag forene seg med dem som vil skape frihet og selvstendighet og «rydde ut det som gir tvesinn».

Og kirken burde i dag i særlig grad forstå sin besøkelsetid, i dag da kampen står mot den gudløse bolsjevisme, på tross av herr Churchills forsikringer om at det russiske folk i dag samles i bønn for sitt fedreland og dets kamp. De samles nok i 345 bønn, men ikke for bolsjevismen og de røde bødler slik som Churchill og erkebiskopen av Canterbury vil få oss til å tro, men for å få igjen sin frihet, sine gårder, sin tro.

Midt under denne mektige kampen som foregår mellom to uforsonlige livssyn, 350 det nordiske nasjonalsosialistiske på den ene siden og det asiatiske bolsjevikiske på den annen side, holder Norge på å finne tilbake til seg selv. Harald Hårfagres og Olav Haraldsons rikstanke er tatt opp av NS' Fører Vidkun Quisling, og vil under hans førerskap bli ført fram til seier. Men også i dag, som på Harald Hårfagres og Olav den Helliges tid, samles «nessekongene», plutokratene, de 355 som har alle sine interesser i kapital og profitt, i kampen mot Norges samling. Og liksom Olav den Hellige kristnet Norge med makt, så vil også vi med makt tvinge gjennom våre mål og ideer, med makt lære folk å tenke fornuftig. Flertallet av det norske folket vil orden, rettferd og fred og Norges frihet og selvstendighet. Det er bare noen små klikker som terroriserer de andre.

360

Det er Vidkun Quisling som i dag fører Olav Haraldsons verk videre. Han sa ved Olsokstevnet på Stiklestad den 29. juli 1934:

«Når nordmennene i våre dagers skjebnesvangre brytningstid begynner å finne 365 sig selv igjen som folk, er det naturlig å knytte på ny den i forfallstidene tapte forbindelse med Stiklestad og Olsok. Lik alle andre folkesamfund som vil berge sig fra en alvorlig krise og gjenfødes må også det norske samfund hente nytt liv fra det nasjonale grunnlag som det bygget på.»

370 Det eneste et folk kan bygge på og stole på i en slik brytningstid som vi nå gjennomlever, det er det nasjonale, det som er av oss selv, vår egenart. Vi må komme vekk fra alt som er uekte og utenlandsk.

Det unge Norge marsjerer frivillig og med begeistring i spissen for vår store sak, i 375 Olav Haraldsons spor. Også vår ungdom i dag går mot øst i kampen om Gardariket, den kampen som vil avgjøre Europas skjebne, kanskje for tusener av år. Alle germanske folk må i dag stå sammen i denne kampen.

380 La oss da, vi som er på hjemmefronten, slutte opp om Quislings samlingstanke
og ikke gjøre det vanskeligere for ham enn det har vært. La oss prøve å forstå
tidens tale, og de store tanker som bryter fram i en veldig tid. Grunnlaget legges
for en ny stor fredsperiode i Europa.

385 Lenge leve gamle Norge!

390

Kilde

Lunde, Gulbrand: Kampen for Norge II - Foredrag og artikler 1940-1941. Oslo 1942, s.97-105.

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/olsok>

395

400

405

410

415